

In de zoektocht naar verklaringen voor de opkomst van Islamitische Staat gaat het eigenlijk verrassend weinig over de islam. Religiejournalist Robin de Wever brengt daar met dit stuk verandering in. Heilstaattheologie voor beginners.

Karel Smouter

Adjunct-hoofdredacteur

Verhaal van de dag

3 maart 2015 Leestijd 6 - 8 minuten

Er worden veel verklaringen gegeven voor de gruwelijkheden waaraan IS zich schuldig maakt. Maar hoe rechtvaardigt de groepering zichzelf? Ik onderzoek op basis van welke teksten en verhalen de beweging zich aan de wereld presenteert. Opmerkelijk: IS is daarbij regelmatig in tegenspraak met zichzelf. *Waarschuwing: in dit stuk worden schokkende beelden getoond.*

Wat IS is volgens IS

Gastcorrespondent Religie

``
Robin DE WEVER

*

Still uit ISIS film 'Flames of War'. Jihadi John vlak voor hij 5 gevangenen executeert voor de camera.

1: Alles begint en eindigt bij de eindtijd

'Hier in Dabiq begraven we de eerste Amerikaanse kruisvaarder en wachten we tot de rest van jullie legers arriveert,' sprak IS-strijder Jihadi John in november in een videoboodschap. Voor zijn voeten lag het bebloede hoofd van ontwikkelingswerker Peter Kassig. Het was geen toeval dat Islamitische Staat de dood van Kassig bekendmaakte in dit Noord-Syrische stadje.

Dabiq is namelijk niet zomaar een plaatsje. Een *hadith* die bijzonder populair is onder IS-aanhangers, voorspelt dat daar niets minder dan het einde van de geschiedenis zal aanbreken. 'Op de Syrische velden zullen over niet al te lange tijd de legers van Medina (lees: IS) en de troepen van 'Rome' elkaar treffen, zo valt er te lezen.' *Lees de profetie uit de haddith hier*

'Ze zullen ten strijde trekken,' zou de profeet Mohammed volgens de profetie voorspeld hebben. Eenderde van de moslims zal wegvluchten, eenderde wordt vermoord. De overblijvers 'zullen de veroveraars zijn van Constantinopel.' Als het tijd is om te bidden, daalt de profeet Jezus neer en doodt Allah alle troepen van "Rome." Voortaan zal Allah regeren.

Alle uitingen van IS staan bol van dit soort eindtijdsymboliek. Zelfs de keuze waar een bepaalde onthoofding plaatsvindt, wordt gebaseerd op oude bronnen waar wordt gerefereerd aan die eindtijd. Daarmee vormt de beweging een kleine minderheid binnen de hoofdstroming van de islam.

2: De theologie bepaalt de bronnen die IS gebruikt

Screenshot van een foto uit de vierde uitgave van het magazine van ISIS, 'Dabiq'.

De profetie die IS gebruikt om Dabiq aan te wijzen als de plek van de apocalyps, is nogal obsuur. Hij komt uit een *hadith*, waarvan de geschiedkundige betrouwbaarheid heel klein is - alleen al omdat er volgens islamgeleerden en historici bijzonder veel vervalsingen in omloop zijn. En omdat er zoveel *hadith* zijn, kan elke gelovige er wel een vinden om de eigen theologische positie te onderbouwen.

IS behoort dus tot de kleine groep soennieten die gelooft dat het einde der tijden nabij is, en dat ze die eindstrijd zelf een handje moeten helpen. Om aan te geven hoe marginaal die positie is: zelfs binnen Al-Qaeda speelt het einde der tijden nauwelijks een rol. Dat de beweging uitgerekend deze profetie uit de *hadith* plukt, laat zien dat het niet de bronnen zijn die de theologie bepalen, maar andersom.

3: IS neemt elk vers letterlijk...

IS doodde afgelopen zomer in Noordwest-Irak duizenden yezidi's en nam er nog eens duizenden gevangen. Toen geruchten de ronde deden dat IS hen tot slaven had gemaakt, werd dit bevestigd door de groepering zelf. En ook hier had IS een verklaring voor, wederom gebaseerd op de *hadith*: het zouden geen moslims zijn. En ook nu speelde eindtijddenken een grote rol in de redenering van IS.

Cover van de zevende uitgave van 'Dabiq', het magazine van ISIS." src="https://dynamic.decorrespondent.nl/ff-1425357951/media/items/15395/400/54f4b9ef688ba7371336109.jpg">
Cover van de zevende uitgave van 'Dabiq', het magazine van ISIS.

Het is 'het eerste grote geval van slavendrijven sinds de tijden van weleer, toen de sharia nog alom werd nageleefd,' schreef IS ronkend in de eigen glossy *Dabiq*.

Yezidi's bekleden voor IS een tussenpositie, legt het *Dabiq*-artikel uit. Ze zijn geen afvalligen, want ze hebben de islam nooit aangenomen. De doodstraf geldt voor hen dus niet. Maar voor de behandeling die Mohammed aan joden en christenen gaf, komen ze ook niet in aanmerking.

Joden en christenen mochten van Mohammed als aanhangers van een verwant geloof deelnemen aan de maatschappij, op voorwaarde dat ze een speciale belasting betaalden. IS-shariageleerden waren er volgens *Dabiq* duidelijk over: voor yezidi's 'was er geen mogelijkheid voor jizyah-betalingen.'

Daarom moeten ze volgens de geleerden behandeld worden zoals Mohammed polytheïsten behandelde. Waren ze niet de moeite van het redden of het doden waard, dan maakte je ze tot slaaf.

Om dat te bewijzen haalt het blad een *hadith* aan waarin de profeet Mohammed spreekt over de tijd waarin 'de slavin haar meester baart.' Vrij vertaald: de tijd waarin moslimmannen en slavenvrouwen samen kinderen op de wereld zullen zetten. Als die tijd zou aanbreken, dan was volgens Mohammed het einde der tijden nabij.

Dat de *hadith* over de slavin die haar meester baart weleens figuurlijk bedoeld kan zijn, is voor de theologen van Islamitische Staat uitgesloten. Net als fundamentalisten uit andere stromingen en religies gaan ze ervan uit dat de profetie geen diepere lagen heeft. Wat er staat, dat is wat er wordt bedoeld.

4: ... maar alleen als het zo uitkomt

IS beweert dat het de Koran en de *hadith* in alle omstandigheden letterlijk neemt en met chirurgische precisie aan exegese onderwerpt. Maar daar valt genoeg op af te dingen. Want waarom haalt het geen Koranverzen en *hadith* aan waarin Allah en Mohammed genadig zijn voor andersgelovigen? Die zijn er namelijk ook. Uit de duizenden *hadith* kiezen IS-theologen precies die passages waarin iedereen, behalve rechtgeaarde moslims, het moeten ontgelden. IS claimt een terugkeer naar het pure geloof, maar het heeft wel een heel specifieke opvatting van hoe dat pure geloof eruitziet.

Overal ter wereld zijn imams het bovendien niet met die opvatting eens. Van Caïro tot Kabul: vrijwel overal beschouwen de belangrijkste imams de Islamitische Staat als een extreme rechtsbuiten. Afgelopen september publiceerden 120 prominente geestelijken een open brief, *Lees de open brief, waarin 120 Islamgeleerden de theologie van IS weerleggen, hier*. waarin ze de theologie van IS-leider Abu Bakr al-Baghdadi weerlegden. Dat zegt wel iets, want onder hen bevonden zich ook radicale geleerden als de grootmoefti van Jeruzalem, Mohammad Ahmad Hussein - bepaald geen pacifist. Hij liet zich in 2006 nog positief uit over zelfmoordaanslagen op Israëliërs.

Ook deze oma leest IS vanuit de Koran de les

5: Als heilige teksten geen rechtvaardiging leveren, dan zoekt IS het in de geschiedenis...

Als IS zich al zorgen maakt over het theologische isolement waarin ze zich bevinden, laat het dat niet blijken. Integendeel, de verbranding van de Jordaanse F16-piloot Muadh al-Kasasiba in januari doet zelfs vermoeden dat IS bereid is om het islamitische establishment nog verder van zich te vervreemden. Nadat IS de gruwelijke video van Al-Kasasiba's dood publiceerde, regende het onder theologen afkeurende reacties. IS keert zich tegen God en de profeet Mohammed, waarschuwde de Egyptische grootimam Ahmed al-Tayeb, een van de belangrijkste geestelijken in de moslimwereld.

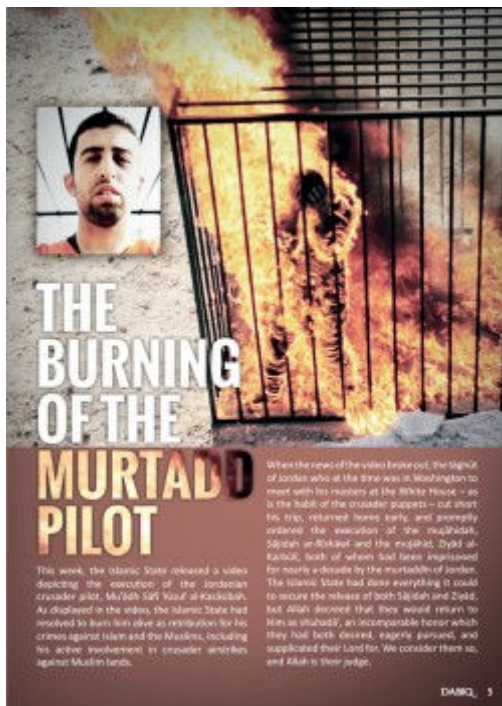
Direct publiceerde IS een fatwa. Daarin stelde een van de eigen geestelijken dat vijanden verbranden wel degelijk paste binnen de morele codes van de sharia. De fatwa citeerde een *hadith* uit de achtste eeuw waarin Mohammed zegt dat 'alleen God

straff met vuur.' Die waarschuwing is niet letterlijk bedoeld, meende de IS-geestelijke. De profeet wilde maar zeggen dat alleen Allah écht kan straffen.

Dabiq: 'Veel bekrompen dwaalleraren waren vooral bezig met de manier waarop de executie werd uitgevoerd'

'Veel bekrompen dwaalleraren waren vooral bezig met de manier waarop de executie werd uitgevoerd,' mopperde IS-glossy *Dabiq* kort daarna in een nieuwe editie. Al-Kasasiba werd ter dood gebracht zoals hijzelf met zijn luchtaanvallen moslims had vermoord. Die moslims werden immers ook 'levend verbrand en begraven onder bergen van puin.'

'Als iemand dus tegen jullie in overtreding is, mogen jullie tegen hem zo optreden als hij tegen jullie optrad,' citeerde *Dabiq* de Koran.

over de door ISIS verbrande piloot." src="https://dynamic.decorrespondent.nl/ff-1425388767/media/items/15403/250/54f5b2f27749d2457120411.jpg">
Screenshot van een artikel in 'Dabiq', over de door ISIS verbrande piloot.

Op dat citaat volgde een opsomming van zes verhalen uit de eerste eeuwen van de islam, waarin moslims ook met vuur hadden gestraft. Mohammeds schoonzoon en de eerste kalief, Abu Bakr, zou eens een man hebben laten verbranden omdat die sodomie had gepleegd. En een strijder die te gretig vijanden neermaalde, zou ook door Abu Bakr levend in een vlammenzee zijn geworpen.

De opsomming voldoet echter niet aan IS' *eigen* criteria, stelt Joas Wagemakers, islamoloog aan de Radboud Universiteit en expert op het gebied van de jihad. 'IS probeert zijn gelijk aan te tonen met een aantal incidenten uit de geschiedenis van de islam. Maar doorgaans claimt de groep dat je theologische bewijsvoering alleen kunt halen uit de Koran en de *hadith*. Kennelijk boden die niet wat ze zochten en zochten ze verder, net zolang totdat ze precedents vonden die de verbranding kon rechtvaardigen.'

6: ...en raakt zo in de knoop met de eigen theologie

ISIS in Irak, 14 juni 2014. Foto: ANP

Still uit ISIS film 'Flames of War'. Jihadi John vlak voor hij 5 gevangenen executeert.

Verbranding mag dan theologisch discutabel zijn, onthoofding komt in de Koran wel voor. Zo zegt Allah zegt dat hij de harten 'van hen die ongelovig zijn' schrik zal aanjagen. 'Houwt dan in op de nekken en houdt hen op al hun vingers.'

Kritische moslimgeleerden vinden dat geen legitimering voor wat IS nu doet. Wagemakers: 'Zij zeggen: als je dat Koranvers al wilt naleven, zou je vijanden het hoofd af moeten 'slaan'. Of, zoals het ook wel vertaald wordt, 'houwen.' *Lees hier het koranvers over het 'inhouwen' van de nekken van ongelovigen (vers 12)* IS snijdt hen met een handmes langzaam de keel door. Dat is 'dhabiha,' slachten. En slachten is iets heel anders dan 'houwen. IS interpreteert dus tamelijk vrijuit. Dat past weer niet bij de manier waarop IS claimt dat ze met de Koran omgaat.'

7: Kortom, IS wil vooral aandacht

De manier waarop IS zijn geweld toepast, zo stelt Wagemakers, wordt gestuurd door theologie. Maar politiek, strategie en pr zijn minstens zo belangrijk. 'Een op film vastgelegde onthoofding of verbranding is een pr-spektakel waarbij je een duidelijke

boodschap aan het Westen kunt communiceren. Daar moet je, hoe wrang het ook klinkt, zuinig op zijn. Anders verliest hij zijn impact. Die impact neemt al af; vandaar ook die verbranding. IS zoekt nu vooral onze aandacht. Dat heeft met theologie niks te maken.'

Wie financiert die jihadisten eigenlijk? (Antwoord: wie niet?)

Je zou het haast vergeten na de recente drama's in Parijs en Kopenhagen, maar vrijwel alle jihadistische terreur vindt elders plaats. In Syrië bijvoorbeeld. Wie betaalt dat allemaal? In deel 2 van onze serie over olieverslaving: hoe IS een oliestaat werd, maar nu momentum lijkt te verliezen.

Lees het artikel van Huib de Zeeuw hier terug

Oproep

Welke achtergrondvragen zien jullie graag nog toegevoegd aan het dossier over terreur?